

УДК 37.015.3

ФОРМУВАННЯ ПРИЙОМІВ ДІАЛОГІЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ З ІНШОМОВНИМИ ГАЗЕТНИМИ ТЕКСТАМИ

Громова Н.М.

Статтю присвячено проблемі формування основних прийомів діалогічної взаємодії з іншомовними текстами на прикладі газетних мате-

ріалів. В експериментальному дослідженні встановлено вплив сформуваності у студентів прийомів діалогічної взаємодії з текстами на ефективність їх розуміння.

Ключові слова: діалогічна взаємодія, прийоми, розуміння, газетні тексти.

Статья посвящена проблеме формирования основных приемов диалогического взаимодействия с иноязычными текстами на примере газетных материалов. В экспериментальном исследовании установлено влияние сформированности у студентов приемов диалогического взаимодействия с текстами на эффективность их понимания.

Ключевые слова: диалогическое взаимодействие, приемы, понимание, газетные тексты.

The article deals with the problem of developing main methods of dialogical interaction with foreign texts on the example of newspaper texts. The experiment states influence of developed in students methods of dialogical interaction with texts of the effectiveness of their understanding.

Key words: dialogic interaction techniques, understanding, newspaper texts.

З розвитком суспільства зростають потреби людей в інформаційному забезпеченні, виникають усе нові способи передачі інформації, яка, у свою чергу, потребує ефективного її розуміння. Сучасні методи навчання студентів у вищій школі передбачають читання і розуміння текстів іноземною мовою, особливо текстів періодичних видань, що вимагає додаткових зусиль від читачів для розуміння і переробки великої кількості інформації. Звідси особливо актуальним для розвитку сучасної особистості та її мовної картини світу вважаємо формування у неї вмінь діалогічної взаємодії з іншомовними текстами.

Проблемі читання газетних текстів, як іншомовних, так і текстів рідною мовою, присвячено увагу головними чином з боку журналістів та філологів, які розглядають її з точки зору лексико-семантичних особливостей [1; 3], стильових особливостей [2; 4], мовних засобів впливу газетних текстів на формування свідомості читацької аудиторії [1]. Але, на нашу думку, через невизначеність єдиного стилю газетних текстів та їх здебільшого прагматичну спрямованість знання мовних особливостей побудови і змісту газетних текстів є недостатніми для їх розуміння, тому виникає необхідність будувати діалогічні взаємини з текстами і ставитись до їх авторів як до партнерів у комунікації. Вважаємо, що лише авторської активності у встановленні діалогічних відносин з читачем недостатньо. Сам читач також повинен володіти прийомами діалогічної взаємодії з автором та його текстом, а також різними стратегіями розуміння іншомовних текстів, тому обираємо предметом

нашого дослідження формування цих прийомів, що сприятиме покращенню розуміння газетних текстів іноземною мовою.

Розроблена нами програма експериментального дослідження ґрунтувалась на теоретичних положеннях про розуміння тексту, як про складний аналітико-синтетичний процес, який приводить до синтезування та утворення нового смислу, заснованого на смислі вихідного тексту. Ефективність смислового розуміння визначається за виділенням смислоутворюючих чинників, сформованістю в опитуваних прийомів діалогічної взаємодії з текстом, тобто наявністю діалогічних реакцій, формулюванням гіпотез щодо подальшого розвитку змісту тексту, складанням коментарів до тексту, узагальненням смислу повідомлення в процесі висловлювання основної думки тексту. Виходячи з вищезазначених положень, основними завданнями дослідження було встановлено такі:

1. Визначити вихідний рівень розвитку прийомів діалогічної взаємодії з іншомовними газетними текстами у студентів.

2. На основі теоретичного аналізу проблеми і результатів констатуючого етапу експерименту розробити та апробувати систему вправ, спрямованих на формування у студентів прийомів діалогічної взаємодії з іншомовними газетними текстами.

3. З'ясувати ефективність розробленої системи вправ та запропонованих прийомів діалогічної взаємодії з іншомовними газетними текстами.

4. Виявити залежність ефективності розуміння іншомовних газетних текстів від сформованості у досліджуваних прийомів діалогічної взаємодії з цими текстами.

В експерименті брали участь студенти III курсу юридичного факультету Київського університету туризму, економіки і права (КУТЕП), які склали контрольну групу, і студенти III курсу зі спеціальностей "Правознавство" та "Міжнародні відносини" факультету "Правознавства та міжнародних відносин" в Українському державному університеті фінансів та міжнародної торгівлі (УДУФМТ) в м. Києві, які представляли експериментальну групу. Кількість опитуваних нараховувала 46 осіб – 23 студенти III курсу в контрольній групі та 23 студенти III курсу в експериментальній групі. Обидві групи складались зі студентів високого рівня володіння іноземною мовою (Upper-Intermediate). Такий вибір опитуваних зумовлений певною лексичною та стильовою складністю іншомовних газетних текстів, для опанування яких потрібна базова мовна підготовка.

Для виконання завдань першого етапу експерименту проводилось дослідження рівня сформованості прийомів діалогічної взаємодії

з іншомовними газетними текстами серед студентів обох груп – контрольної та експериментальної. Використовувались три газетні тексти, які обирались за принципом вмісту в них різних діалогічних рис: персоніфікованості, адресованості, наявності різних позицій та лакунарності. Текст "Neutrality can leave Ukrainewithnofriendsinemergencies" (KyivPost, 25.03.2010) характеризується відкритою персоніфікованістю та адресованістю до читача, а також містить різні позиції щодо порушеної в тексті проблеми і текстові лакуни. Текст "Labellawfuelsdebateoversafetyoffood" (KyivPost, 2.04.2010) містить ознаки персоніфікованості і пропонує різні погляди на проблему. Текст "Watchyourmouth" (KyivWeekly, 17.03.2010) містить лише різні погляди на проблему. Студентам були запропоновані три вищезазначені іншомовні тексти із завданням прочитати, поставити до них запитання та прокоментувати їх. Наявність діалогічних реакцій студентів в результатах виконання цих завдань повинна була свідчити про сформованість основних прийомів діалогічної взаємодії з текстами, тобто про смислове розуміння цих текстів.

Після проведення першого констатуючого етапу дослідження виявилось, що більшість запитань, складених студентами обох груп, належить до структуруючого блоку. До першого тексту поставлено 88,8% запитань в контрольній групі та 87,3% в експериментальній, до другого тексту – 94% в контрольній групі та 94% в експериментальній, до третього тексту – 91,6% в контрольній групі та 91,3% в експериментальній. Студенти уточнювали окремі деталі інформації, цікавились визначенням окремих термінів, сконцентровували свою увагу на граматичній будові запитань, для чого достатньо було використовувати окремі речення тексту і трансформувати їх в запитальну форму. Таким чином, запитання структуруючого характеру не можуть свідчити про ефективне розуміння студентами іншомовного газетного тексту, оскільки потребують лише граматичних вмінь правильно їх формулювати. Запитання, які входять до діалогічних блоків, набрали невеликий відсоток і відбивають швидше емоційний настрій студентів, аніж їх міркування з приводу проблемної ситуації текстів.

Після аналізу коментарів в тих, що були написані студентами контрольної групи, найчастіше були присутні одна або дві складові, віднесені нами до блоків звернення до власного досвіду та резюме текстів. Перший блок складався, головним чином, з власних думок та міркувань студентів над проблемою тексту, де досліджувані більше відволікались на тему тексту і намагались розвинути її самостійно, спираючись на власне розуміння проблеми, аніж на ту інформацію і в тому обсязі, який надавався автором газетного тексту. Такі висловлювання лише умовно можна було віднести до блоку звернень до

власного досвіду, і контрольна група студентів приділила їм 52,4% стосовно першого тексту, 43,5% стосовно другого і 56,5% стосовно третього тексту. В експериментальній групі в коментарях до першого тексту звернення до власного досвіду становили 38,5%, до другого тексту – 41%, до третього тексту – 35% від загальної кількості елементів коментарю.

Що стосується кількості резюме, то в роботах студентів експериментальної групи вони суттєво переважали порівняно з роботами студентів контрольної групи: в коментарях до першого тексту 41% та 28,6% відповідно, в коментарях до другого тексту 47% та 30,4% відповідно, в коментарях до третього тексту 43,2% та 17,4% відповідно. Треба наголосити на тому, що резюме текстів також мали умовну віднесеність до них студентських робіт, оскільки останні мали вигляд швидше уривчастих та скорочених, а інколи і довгих та детальних перекладів іншомовних текстів, аніж повноцінних резюме.

Виконання наступного етапу дослідження, присвяченого формуванню прийомів діалогічної взаємодії з газетними текстами, починалось з формулювання навчальних задач і ознайомлення студентів з основними теоретичними положеннями стосовно структурних особливостей іншомовного газетного тексту, а також основними прийомами діалогічної взаємодії з іншомовними газетними текстами з метою сприяння ефективності їх розуміння.

Для проведення другого етапу експерименту ми розробили спеціальну систему навчальних вправ, які присвячені формуванню прийомів діалогічної взаємодії з іншомовними газетними текстами. Ця система заснована на методиці навчання читання, складеній Н.В. Чепелевою [5], модифікована відповідно до завдань нашого дослідження та доповнена вправами на розвиток іншомовної читацької компетенції.

Система навчальних вправ складалась з таких завдань:

1. Настанова на діалогічну взаємодію з текстами:

а) усвідомлення цілей розуміння. Мета: ознайомити з основними видами читання іншомовних текстів (*skimming, scanning, extensive, intensive*) і підготувати до безперекладного розуміння смислу тексту;

б) обговорення назви тексту і висунення запитань стосовно змісту тексту. Мета: викликати зацікавленість і спонукати до взаємодії з текстом;

в) з'ясування тематичного напрямку іншомовного тексту і активізація основної лексики з даної теми (мозковий штурм). Мета: активізувати словниковий запас і налаштувати студентів на розгляд даної теми, залучаючи їх власний досвід.

2. Інферування тексту:

а) розуміння окремих лексичних одиниць тексту на основі контексту. Мета: навчити усвідомлювати смисл лексичних одиниць, не використовуючи послівний переклад;

б) визначення смислових опор тексту. Мета: навчити звертати увагу на основні складові повідомлення (Хто? Що зробив? Де? Коли? Як? Чому?), компенсуючи недостатнє знання окремих лексичних одиниць.

3. Визначення різних точок зору на проблему тексту:

а) знайти в тексті кількість учасників розмови або джерел інформації, до яких звернувся автор статті та з'ясувати достовірність цих джерел. Мета: навчити виокремлювати головне від другорядного, важливе від неважливого;

б) поділити визначені точки зору на групи та з'ясувати авторську точку зору. Мета: навчити бачити за текстом людину і ставитись до автора тексту як до партнера у спілкуванні.

4. Постановка діалогічних запитань до тексту.

5. Висунення гіпотез про подальший розвиток змісту тексту.

6. Узагальнення змісту тексту:

а) визначення основної думки тексту, відповідної за змістом та інтенцією автора, з декількох запропонованих на розгляд. Мета: навчити визначати повноту відбиття змісту тексту в одному реченні;

б) складання резюме тексту. Мета: навчити узагальнювати зміст тексту, виокремлюючи головні та другорядні положення.

7. Формулювання оцінки тексту та емоційне реагування на повідомлення:

а) оцінювання змісту, стилю та актуальності тексту. Мета: навчити оцінювати текст, використовуючи експресивну лексику;

б) висловлення і аргументація протилежної точки зору. Мета: навчити аргументовано захищати протилежну точку зору, змінюючи емоційний тон тексту.

8. Складення коментарю до текстів.

У результаті виконання цих завдань студенти повинні були оволодіти прийомами діалогічної взаємодії з іншомовними газетними текстами з метою покращення їх розуміння. Формування вищезазначених прийомів відбувалось на прикладі газетних текстів, підібраних в навчально-методичних матеріалах "Діалогічна взаємодія з іншомовними газетними текстами" протягом другого навчального семестру 2011 року.

На третьому етапі з'ясувалась ефективність розробленої програми нашого експерименту, яка визначалась за показниками сформованості у студентів основних прийомів діалогічної взаємодії з іншомовними газетними текстами, що відбивалось в результатах їх письмових робіт з постановки запитань та коментування текстів.

Працюючи над першим текстом, студенти контрольної групи знову надали перевагу структуруючим запитанням – 90% від загальної кількості запитань. До другого тексту поставлено 83,3% структуруючих запитань, до третього – 84,4%. Незважаючи на те, що студенти з контрольної групи також читали іншомовні газетні тексти одночасно зі студентами експериментальної групи, вони працювали лише над відповідями на запитання до тексту, тому не набули вмінь діалогічного спілкування з текстами. На відміну від них студенти експериментальної групи приділили більше уваги постановці запитань-роздумів: до першого тексту – 62,8%, до другого тексту – 67,2% та до третього – 59,2%. Порівняно з ними студенти контрольної групи поставили лише 6% запитань-роздумів до першого тексту, 6,2% – до другого та 8,9% – до третього. У студентів експериментальної групи помітні позитивні зрушення у веденні діалогу з автором тексту, зокрема, з'явились запитання рефлексивного блоку – 17,6% – до першого тексту, 17,4% – до другого та 21% – до третього. Значно знизилась кількість структуруючих запитань (лише 1,3% до першого тексту), які, на нашу думку, мають формальний характер і не потребують глибокого і повного розуміння тексту. Антиципуючих запитань до першого тексту нараховано 18,3%, до другого – 14,9% та до третього – 19,7%, що свідчить про вміння досліджуваних експериментальної групи висувати гіпотези, на відміну від досліджуваних контрольної групи, які не поставили жодного антиципуючого запитання. Це пов'язано з тим, що сформованість основних прийомів діалогічної взаємодії допомагає краще зрозуміти надану іншомовну інформацію і планувати розмову щодо порушеної в тексті проблеми.

Що стосується написання коментарів, то, на відміну від студентів контрольної групи, які обмежились переказом текстів (22,7%, 29,1% та 28% до першого, другого та третього текстів відповідно) та власними роздумами над проблемами текстів (50%, 8,3% та 68% до першого, другого та третього текстів відповідно), незалежно від авторської подачі інформації, студенти експериментальної групи підійшли до виконання завдання на складання коментарю до тексту дуже серйозно, враховуючи всі необхідні елементи. Замість складання резюме, переказу або занадто широкого погляду на проблему тексту, що не потребувало глибокого розуміння іншомовного тексту, досліджувані аналізували і оцінювали його, а саме: структуру, зміст, зрозумілість та стиль (32% елементів в коментарях до першого тексту, 33% до другого та 33,7% до третього). В коментарях досліджуваних з контрольної групи також зустрічались випадки оцінювання змісту текстів (13,6% – елементів в коментарі першого тексту, 4,2% – другого, 4% – третього) та

зрозумілості (4,2% – елементів в коментарі другого тексту). Але, на жаль, вони складали лише поодинокі випадки порівняно з міркуваннями над проблемою взагалі.

Апеляції до автора тексту склали у досліджуваних з експериментальної групи до першого тексту 19,3%, до другого – 16% та до третього тексту 16,6%. Кількість звернень до власного досвіду у відсотковому співвідношенні склали майже однакові цифри: 18,7%, 18,8% та 18% стосовно першого, другого та третього текстів відповідно. Очевидно, тематика запропонованих газетних текстів відповідає інтересам та знанням досліджуваних в даний час. Досліджувані з контрольної групи висловили емоційне ставлення до першого (4,6%) та (4,2%) текстів, в той час як досліджувані з експериментальної групи не лише висловлювали їх, а й намагались аргументувати своє ставлення до тексту (10,7%, 13,3%, 12,6% елементів коментарю до першого, другого та третього текстів відповідно).

Відсоткова частка резюме в експериментальній групі склали по 19,3% до першого і другого тексту та 18,7% до третього). Ці резюме уособлювали стислий переказ змісту тексту, як і передбачає стандартний алгоритм складання коментарю.

Підсумовуючи все вищенаведене, констатуємо, що виконання завдань на постановку запитань і написання коментарів до газетних текстів значно відрізнялось в контрольній групі від експериментальної групи. Досліджувані з контрольної групи залишились на тому ж рівні розуміння іншомовних текстів, що і на початку експерименту. Цей рівень передбачає загальне схоплення проблеми тексту, а інколи і лише теми тексту, та розмірковування над нею з висоти власних поглядів та переконань. Студенти контрольної групи часто на бачили за текстом його автора і тому не враховували суб'єктивного характеру тексту, що могло б бути приводом для діалогу і, як результат, ефективнішого розуміння іншомовного газетного тексту. Роботи студентів експериментальної групи, навпаки, відрізнялись більш аналітичним характером, як свідчення глибшого розвитку критичного мислення піддослідних. Студенти експериментальної групи показали вміння вести бесіду з автором тексту, апелювали до його точки зору і звертались до власної, висловлювали своє емоційне враження від тексту та аналізували його структуру і зміст. Такий зрілий підхід до діалогічної взаємодії з текстом та його автором сприяє, на нашу думку, ефективнішому розумінню не лише текстів рідною мовою, а й іншомовних.

Для перевірки впливу сформованості прийомів діалогічної взаємодії з іншомовними текстами на ефективність їх розуміння досліджувані відповідали на спрямовуючі запитання до четвертого контрольного

тексту "Outdoor drinking ban fails to solve problems" (KyivPost, 01.04.2010). Текст характеризується наявністю всіх основних діалогічних характеристик: персоніфікованістю, адресованістю, різними точками зору на проблему та лакунарністю. Вибір саме спрямовуючого типу запитань в якості таких, що перевіряють вміння досліджуваних ефективно розуміти іншомовний текст, зумовлений їх відповідністю основним завданням нашого дослідження, оскільки відповіді на них потребували наявності вмінь аналізувати, синтезувати та узагальнювати інформацію. Таким чином, наявний зв'язок між вміннями досліджуваних вступати в діалогічну взаємодію з текстом та ефективністю його розуміння. Відповіді досліджуваних оцінювались за п'ятьма критеріями: 1) розуміння термінів, вміння пояснювати їх значення своїми словами; 2) відтворення фактичного матеріалу; 3) усвідомлення причинно-наслідкових взаємозв'язків; 4) здатність аргументовано захищати свою точку зору, наводити докази її правильності; 5) уміння розкрити суть питання, виділити головне. Вибір таких критеріїв оцінювання зумовлений їх характером поєднання в собі перевірки як вмінь діалогічної взаємодії з текстом, так і іншомовної комунікативної компетенції досліджуваних.

Кожна відповідь на запитання оцінювалась за чотирма категоріями оцінок згідно зі ступенем повноти або точності виконання завдання: а) повне і точне; б) неповне або неточне; в) ускладнене, зі значними помилками; г) вміння відсутні або відповідь на запитання відсутня. Категорія "а" отримувала оцінку 6, категорія "б" – 4, категорія "в" – 2, категорія "г" – 0.

Отже, високий рівень розуміння характеризується: умінням відтворювати фактичний матеріал без помилок, усвідомлювати причинно-наслідкові взаємозв'язки, пояснювати і аргументувати власну точку зору на проблему, пояснювати терміни власними словами, визначати сутність питання, виділяти головне. Оскільки максимальна кількість балів за відповіді на всі запитання – 60, ми призначаємо інтервал 42-60 балів для оцінки високого рівня розуміння.

Середній рівень розуміння визначається: безпомилковим відтворенням фактичного матеріалу, ускладненим розумінням причинно-наслідкових взаємозв'язків, неповною аргументацією власної точки зору на проблему, неточним поясненням термінів, поверховим визначенням сутності питання та головної думки. Середні оцінки для цього рівня – 22-40.

Низький рівень розуміння характеризується: наявністю помилок при відтворенні фактичної інформації, відсутністю вмінь робити висновки та аналізувати і встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, відсутність вмінь наводити власні приклади і аргументувати власну точку зору, помилками у визначенні і поясненні термінів, значними помилками у формулюванні головної думки тексту. Інтервал оцінок для низького рівня – 2-20.

Для дуже низького рівня розуміння характерні: значні помилки у відтворенні фактичної інформації, відсутність вмій робити висновки, аналізувати і встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, відсутність вмій наводити власні приклади і аргументувати власну точку зору, відсутність вмій пояснювати терміни, відсутність вмій узагальнювати смисл повідомлення і формулювати головну думку. Оцінка розуміння тексту на цьому рівні – 0 балів.

Таким чином, застосувавши цю класифікацію оцінки розуміння іншомовного газетного тексту, ми виявили рівень його розуміння студентами обох груп і простежили, як впливає сформованість основних прийомів діалогічної взаємодії з текстами на ефективність їх розуміння. Достовірність результатів була перевірена за критерієм значущості Фішера, при якому порівнювались роботи досліджуваних, які отримали 42-60 балів і свідчили про високий рівень розуміння тексту, і роботи, які отримали від 40 і менше балів. Такий поділ студентів пов'язаний з тим, що лише високий рівень розуміння текстів означає осягнення внутрішнього смислу тексту та інтенції автора, а не тільки фактичної інформації, яка лежить назовні. Виходячи, з припущення, що кількість студентів, яка отримала від 42 балів і вище, буде більша в експериментальній групі, і це пов'язане зі сформованістю у них прийомів діалогічної взаємодії з іншомовними текстами, ми проаналізували дані в обох групах і пересвідчилися у правильності наших гіпотез.

За нашими підрахунками, менше 42 балів отримали в експериментальній групі 14,3% студентів, а в контрольній – 84,6%.

Достовірність залежності ефективності розуміння іншомовних газетних текстів від сформованості у досліджуваних прийомів діалогічної взаємодії з ними була перевірена за критерієм Фішера, згідно з яким встановлено, що $F_{*emp} = 4,084$, і воно знаходиться в зоні значущості.

Отже, маємо всі підстави вважати ефективною розроблену програму формування у студентів прийомів діалогічної взаємодії з іншомовними газетними текстами, оскільки це впливає на покращення їх розуміння.

Перспективними вважаємо подальші дослідження діалогічної взаємодії з іншомовними текстами та вплив на їх розуміння студентами немовних вузів, а також на розвиток іншомовної комунікативної компетенції досліджуваних.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вэньцзе Ч. Особенности организации текста газетной заметки : автореф. дисс. на соискание науч. степени канд. филол. наук : спец : 10.02.01 "Русский язык" / Ч. Вэньцзе. – Москва, 2007. – 26, [1] с.

2. Кожина М.Н. Некоторые аспекты изучения речевых жанров в нехудожественных текстах / М.Н. Кожина // Стереотипность и творчество в тексте. – Пермь, 1999. – 20 с.

3. Коньков В.И. Печатная речь и ее вербальная составляющая в массовой коммуникации / В.И. Коньков // Языковая политика и язык СМИ в современной России : коллективная монография. – Тюмень; СПб. : Мандр и К, 2010. – С. 90-93.

4. Резнік С.М. Критерії та рівні розуміння студентами навчального матеріалу / С.М. Резнік // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2010. – № 5. – С. 116-118.

5. Солганик Г.Я. О закономерностях развития языка газеты в XX веке / Г.Я. Солганик // Вестник Моск. ун-та. – Сер 10. Журналистика. – М., 2002. – №2. – С. 39-53.

6. Чепелева Н.В. Психологія читання тексту студентами вузів / Н.В. Чепелева. – К. : Либідь, 1990. – 100 с.

7. Gibbs, R.W. How do you know when you have understood? Psycholinguistic criteria for understanding verbal communication / R.W. Gibbs // Commun. And Cogn. – 1988. – 21. – N 2. – P. 201-225.

Ключевые слова: психическое развитие, саморазвития, движущие силы развития.

The problem of psychical development of man is examined in the article. positive aspects and limit nature of evolutional theories of development of psyche are shown. Understanding of development of psyche and deposit of founder of Ukrainian psychology of G.S. Kostuk in research of this problem. The merit of scientist are a selection and consideration of different forms of "self- development" of psychical development of man at the level of organism, public individual and personality, and also selection and analysis of motive forces him.

Keywords: psychical development, self- development, motive forces of development.

Актуальність. Є в історії психології персоналії та явища, які в переважній більшості психологів-науковців викликають позитивну оцінку. Насамперед, до плеяди таких постатей слід віднести Г.С. Костюка, славетного як одного з фундаторів вітчизняної психології. З під пера видатного вченого виходили праці з багатьох галузей психологічної науки, кожна з яких відчула на собі благотворний вплив його сміливих та оригінальних ідей, заклавши фундамент для цілої наукової школи в Україні.

Лейтмотивом досліджень Г.С. Костюка стала розробка актуальних проблем загальної, вікової та педагогічної психології. Основні результати його теоретичних та експериментальних досліджень лягли в основу багатьох наукових позицій з цілого роду фундаментальних проблем психологічної науки, насамперед тих, які стосуються природи психіки, рушійних сил та закономірностей її розвитку, шляхів керівництва становленням особистості. Особливого звучання у науковій думці Григорія Силевича набула проблема ролі суб'єктного ядра в онтогенезі психіки, яке визначає логіку її розвитку, закономірності становлення її особистісних структур.

Досвід дослідження особистості у контексті її реального само руху дозволив впритул наблизитися до розуміння таких глобальних питань, як витoki особистості та співвідношення біологічного та соціального в ній. Відкрився обрій вивчення дійсних психологічних механізмів становлення особистості як цілісності в єдності її структурно-функціональних одиниць. Це стало відповіддю психологічної науки на нагальні потреби освіти, система якої має узгоджуватися з розвитком психіки тих, хто виступає об'єктом і суб'єктом навчально-виховного процесу. Свого часу Г.С. Костюк зазначав: "Природа і сутність будь-яких явищ об'єктивної дійсності найкраще пізнаються, якщо ці явища розглядаються в розвитку. Це стосується і пізнання психічних явищ" [2, с.120].